

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه اول شرح دعای ۲۰ صحیفه سجادیه (دعای مکارم اخلاق)

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَبَلِّغْ بِإِيمَانِي أَكْمَلَ الْإِيمَانِ ، وَاجْعَلْ يَقِينِي أَفْضَلَ الْيَقِينِ ، وَانْتَهِ بِنَيْتِي إِلَى أَحْسَنِ النَّيَّاتِ ، وَبِعَمَلِي إِلَى أَحْسَنِ الْأَعْمَالِ .

طبق کدام سند معتبر بر محمد و آل او صلوات بفرستیم؟

طبق آیه شریفه «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا (احزاب/۵۶) خداوند و ملائکه بر پیامبر (ص) صلوات فرستاده و آن را بر مومنان واجب کرده است.

طبق آیه فوق صلوات بر پیامبر مطرح شده است و صلوات بر آل او از کجا آمده است؟

حضرت رضا علیه السلام در مجلس مامون فرمود: چون این آیه شریفه نازل شد، به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله عرضه داشتند، معنای تسلیم به تو را دانستیم، و آن اطاعت محض از حضرت تو در تمام برنامه‌های زندگی است، ولی کیفیت صلوات بر تو را نمی‌دانیم، حضرت فرمود بگوئید: اللهم صل علی محمد و آل محمد کما صلیت و بارکت علی ابراهیم و آل ابراهیم انک حمید مجید.

سپس حضرت رضا علیه السلام فرمود: ای مردم در بین شما در زمینه صلوات بر محمد و آل محمد اختلافی هست؟

مامون گفت: این حقیقتی است که اصلاً در آن اختلافی نیست، و امت اسلام بر لزوم این صلوات اجماع دارند، اما ای فرزند رسول خدا برای صلوات بر آل منهای این روایت دلیل واضح و روشنی از قرآن مجید دارید؟

حضرت فرمود: آری، از قول حضرت حق که در قرآن می‌فرماید: یس، و القرآن الحکیم، انک لمن المرسلین، علی صراط مستقیم. منظور از «یس» کیست؟ دانشمندان مجلس مامون گفتند: به طور قطع و بدون شک منظور از یس محمد صلی الله علیه و آله است، و احدی از امت در این مسئله تردید ندارد.

حضرت فرمود: به حقیقت که خداوند به محمد و آل محمد عنایتی کرده، که احدی به ذات آن نمی‌رسد مگر با نور عقل و خرد. ملاحظه کنید که خدا در قرآن مجید به کسی جز انبیا سلام نکرده، در این زمینه می‌فرماید:

سلام علی نوح فی العالمین: و: سلام علی ابراهیم: و: سلام علی موسی و هرون ولی نفرمود: سلام علی آل نوح و سلام علی آل ابراهیم و سلام علی آل موسی و هرون.

ولی فرمود: سلام علی ال یس. یعنی آل محمد صلوات الله علیهم، سپس فرمود: ای مامون متوجه شدی که در معدن نبوت شرح و بیان این واقعیت هست.

آیا صلوات فرستادن بر محمد و آل او واجب است؟

صلوات بر محمد و آل محمد از شرایع دین و از واجبات الهی است، که وجوبش در تشهد نماز امری قطعی و حقیقی بدون تردید است، تا جائی که شافعی که از فقهای بزرگ مکتب خلفاست می گوید: اگر کسی در نماز واجب خود، بر آل محمد صلوات نفرستد، صلواتش صلوات نیست و به این خاطر نمازش نماز نیست، چون جزئی از یک واجب را ادا نکرده و عدم اداء جزئی از واجب، مبطل نماز است.

صلوات فرستادن بر محمد بدون آل او چه حکمی دارد؟

رسول خدا فرمود: هر کس بگوید: صلی الله علی محمد و آله، خداوند می فرماید: درود بر تو، پس شما صلوات را به این کیفیت زیاد داشته باشید. و هر کس بگوید: صلی الله علی محمد، ولی بر آل محمد درود نفرستد، بوی بهشت به او نمی رسد، بهشتی که بویش از مسیر پانصد ساله استشمام می شود.

اهمیت و ارزش صلوات بر محمد و آل او چقدر است؟

در ارزش و اهمیت و آثار صلوات بدون شک می توان کتابها نوشت اما به چند روایت در این زمینه اکتفا خواهیم کرد. از حضرت باقر یا امام صادق علیه السلام روایت شده: سنگینترین چیزی که در قیامت در ترازو قرار می گیرد صلوات بر محمد و آل محمد است.

امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: صلوات شما بر من، اجابت دعای شما و زکات اعمالتان می باشد.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: بخیل حقیقی کسی است که نامم را بشنود و بر من صلوات نفرستد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: صدای خود را در صلوات بر من بلند کنید، که از بین برنده نفاق است.

یا علی هر کس هر روز یا هر شب بر من صلوات بفرستد، شفاعتم بر او واجب می شود، گرچه دارای کبائر باشد.

وَبَلَّغْ بَايْمَانِي أَكْمَلَ الْإِيْمَانِ «و ای خدای من، ایمانم را به کاملترین ایمان برسان»

اللغه: ایمان در لغت تصدیق و گرویدن و در اصطلاح شرع عبارت است از تصدیق به وحدانیت خدا و نبوت و امامت.

درخواست نخست امام علیه السلام، همانا کاملترین مرحله‌ی ایمان است. ایمان به معنای باور راستین قلبی به خدا و ملائکه وحی و پیامبر اکرم و امامان معصوم علیهم السلام است.

درباره‌ی ایمان، سخن بسیار است و مطالب متعددی درباره‌ی آن در کتب اسلامی آمده که در اینجا به اختصار به بعضی از آنها اشاره می‌شود: جمعی می‌گویند «ایمان» از ماده‌ی «امن» است و آن حالت آرامش و اطمینان خاطر است که در باطن انسان تحقق می‌یابد. بنابراین می‌گویند «ایمان» در اسلام عبارت است از حالت باور معنوی و آرامش نفس. شیخ طوسی می‌فرماید ایمان مرکب است از تصدیق درونی و اقرار ظاهری و استدلال ایشان بر این اساس است که می‌گویند: اقرار به زبان تنها ایمان نیست. به دلیل این آیه (قالت الاعراب أمانا قل لم تومنوا و لكن قولوا اسلمنا و لما یدخل الایمان فی قلوبکم، «حجرات / ۱۴») و اشاره به اقرار به زبان دارد.

در آیات قرآن، بعد از ایمان، عمل صالح آمده است یعنی ایمانی که به عمل صالح ختم نشود ایمان نیست و این اشاره به عمل به ارکان دارد.

وَ اجْعَلْ یَقِیْنِیْ اَفْضَلَ الْیَقِیْنِ «و یقینم را برترین یقین قرار ده»

و یقین مقابل ظن و شک و وهم است و مراد به یقین در احادیث یا موت است یا توکل به خدا و رضا و تسلیم

خواسته‌ی دوم، تقاضای برترین مرتبه‌ی یقین است. بعضی پنداشته‌اند که یقین، باوری قطعی است که ایمان به نقیض آن به هیچ وجه محتمل نیست. بنابراین، معنا ندارد که یقین را دارای مراتب مختلف بدانیم، ولی حقیقت این است که علم الیقین یکی از مراتب یقین است و بالاتر از آن عین الیقین است و مرتبه‌ی بالاتر از آن حق الیقین است که عالی‌ترین مرتبه‌ی یقین به شمار می‌رود. مثلاً اگر دیدن دود دلیل بر آتش گرفتن، علم الیقین به آتش باشد، رؤیت خود آتش، عین الیقین و در متن آتش سوختن حق الیقین خواهد بود. مراتب باور اولیا و صلحا نیز به همین ترتیب است.

توجه به وجود مقدس حضرت حق و روز قیامت و ملائکه و قرآن و انبیا که عبارت است از ایمان قلبی، وقتی به درجه‌ای رسید که قلب غرق اطمینان و آرامش شد، در حدی که اگر تمام عالمیان بر ضد آن اطمینان و آرامش قرار گیرند، ذره‌ای تزلزل و شک عارض انسان نشود، چنین حالتی از نظر قرآن مجید و روایات تعبیر به حالت یقین شده است.

وَ اِنَّهٗ بِنِيَّتِي اِلٰى اَحْسَنِ النَّيَّاتِ « الهی نیت مرا به بهترین نیتها برسان »

نیت عبارت از قصد و تصمیم و عزم و خواسته‌ایست که انسان برای انجام کار و عملی در قلب و سویدای دل تحقق می‌دهد. ارزش نیت در اسلام به اندازه‌ای مهم و پر قیمت است، که اعمال آدمی در پیشگاه حق بر اساس آن ارزیابی می‌شود. نیت اگر نیت خیر باشد، ارزشش صد در صد الهی است، و این ارزش به عمل منتقل می‌شود. نیت اگر نیت سوء باشد، دارای رنگ شیطانی است، و این رنگ نفرت‌آور روی عمل اثر می‌گذارد.

نیت خیر آنقدر مهم است که صاحب آن اگر موفق به تحقق عملی آن نگردد، بمانند اینکه عمل را بر اساس آن نیت انجام داده باشد دارای اجر و ثواب اخروی است. و نیت سوء آنقدر پست و بی‌ارزش است که عمل بر مبنای آن هیچ اجر و مزدی در پیشگاه حق ندارد.

حضرت سجاد علیه‌السلام به این معنی توجه می‌دهند که نیت‌های مردم متفاوت است یک نیت برای انجام عمل شیطانی است، یک نیت برای کلاه گذاشتن سر مردم، یک نیت برای جلب توجه مردم به عمل خیر و به عبارت دیگر نیت ریاکارانه، یک نیت، نیت خیر، یک نیت نیت سوء، یک نیت از نظر خیر بودن ضعیف، یکی متوسط و یکی شدید. بهترین نیت آن است که انسان قصدش برای انجام عمل فقط و فقط کسب رضای حضرت حق باشد، در دنیا کاری به خوش آمدن و بد آمدن مردم نداشته باشد و در آخرت کاری به جلب بهشت و دفع دوزخ. در تمام مراسم عبادی و در مسئله خدمت به خلق، جز رضای محبوب هدفی و قصدی و خواسته و نیتی نداشته باشد.

وَ بِعَمَلِي اِلٰى اَحْسَنِ الْاَعْمَالِ (و عملم را به بهترین اعمال پایان بخش.)

عمل صالح (من عمل صالحا من ذکر او انشی و هو مومن فلنحیینه حیاه طیبه و لنجزینهم اجرهم باحسن ما کانوا یعملون.)